

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**In hoc opere haec cōtinentur || Noua translatio primi libri
geographiae C#[I].Ptolomaei: ... || Ioanne Venero
Nurenberge.~ interprete.|| In eundem primum librum ...
argumēta ... || & annotationes ...**

Ptolemaeus, Claudius

Nürnberg, 1514

Ad bessarionem cardinalem nicenum ac patriarcham [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-248672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-248672)

Ad Bessarionem Cardinalem Nicenum ac patriarcham
 Cōstantinopolitanum: de compositione Metheorosco-
 pii Ioannis de Regiomonte Epistola.

o Rganum Ptolemæi Reuerendissime domine cuius adminiculo longitudines ac latitudines locorū in superficie terrestri inquirunt. Si rectæ mentē opificis auguror in hunc ferme modum componitur. Sit armilla parvæ quidem profunditatis sed maioris latitudinis: qualis est armilla horizontalis in machina sphaeræ solida: ea hic quoq; horis simularū gerit: notisq; a b c d. inscribitur: & vt grata tibi res fiat cursim quasi per speciem exempli structurā hanc comminiscar: quod & vigiliæ meæ perpetuæ quibus commētaria Trapezuntii excibrare soleo & hortant: & vehementer instigant. Pone igitur ante oculos dignissime pater cartam figuris idoneis depictam: & celeritatem ingenii tui: calamum scribentis Ioannis tui preuerte. Itaq; armilla horizontalis notam septentrionis habet a. meridici c. oriētis b. occidētis æquinoctialis d. quatuor q̄drantes nonagenis gradibus apud puncta aquilonis & austrī incipiētib; distinguuntur. hæc armilla incumbit semicirculo b r d. qui columnelle tribus brachiis innixæ connectit: consultius em̄ visum est horisontē duobus non tribus veluti in sphaera solida sustentaculis extolli: quo liberi? & expeditius iter radiis stellarum prebeat: armilla a e f. meridianum: vt in sphaera solida res presertat: in qua duæ notæ s. & t. duos mūdi polos expriment: s. quidem aquiloniū: t. aut notū: hæc armilla tribus incisuris inmissa: quarum duæ quidem in horisontem apud a. & c. sunt: tertia vero in semicirculari armilla: iuxta f. circumuolui debet quādo opus fuerit: ita vt polus scilicet borealis eleuetur supra horisontem: aut deprimat prout res ipsa hortabitur: in qua duæ notæ v & x. situm æquinoctialis circuli insinuant: a polo vtroq; nonagenis gradibus remotæ. Ipsos autē gradus a memoratis notis ad polos numerari decebit: hic meridianus & si per incisuras se continentes labi possit: fixus tamen non ab re cognominabit: tum quia neq; ad ortum neq; ad occasum flecti possit: tum quia si cuiuspiam habitationi addictus fuerit: numq̄ in eius ministerio mouendus est. Nam & aliq; meridiano mobili opus est: quem quatuor notis h k l m. significamus: qui omnino similis est priori. Sed minor vt quando intra alium locatus fuerit superficies eius conuexa pene tangat concavam alterius. Mobilem autē dicimus: quod diuersis & longitudine differentibus locis in vsu instrumenti applicari soleat. Cui conserit alia omnino æqualis armilla ad rectos angulos factis in vtraq; armilla alternis incisuris: per quas ipsæ armillæ conferte sese inuicem quasi mordere videantur: huic æquinoctialis nomen esto: habetq; hic notas quatuor. h q v l. eius nūeri ab h. vtroq; uersum ad octuaginta & centum vsq; procrefcunt: & si eos ad trecētos & sexaginta adauxeris facta duplici numeroq; serie mirabilem in locis veris stellarum perquirendis vsu adipisceris. Meridianus duas quoq; polares notas k & m. gestare cernitur: vbi scilicet bini numerorum ordines confluent: sub eo autē meridiano armilla minuscula constituitur: nusq; quidem ab eo declinare potēs. Circumuoluit autem libere vbi opus fuerit: in cui? altera laterali superficie: duæ quadratæ auriculæ exurgūt per diametrū oppositæ ad suscipiendorū radiorum gratiam perforatæ. Præterea quadrante quodam opus est: qui ex polo horisontis superno demissus ad horisontem. Incredibile est quantam in exercitio huius machinæ vim habiturus sit: eum hic nonagenario graduum numero distinctum duobus sigillis e. & g. conclusimus. Postremo apud quatuor notas s t m. & k. duorū meridianorū quatuor foramina duos teretes cylindros receptura fiant aduersus centra porrigēdos. Meridiano igitur mobili intra fixum posito: coeuntibusq; binis polaribus notis huiuscemodi inmitti debent cylindri: vt meridiani quidem ipsi coerent. minor autē intra maiorem libere vltro citroq; prolabi queat. Hæc hæctenus de fabrica q̄ breuissime. Nūc ad vsu instrumenti venire libeat: nolim autē hic expectes oēm huius organi fructum. Sed eum solum & quidem paucissimis verbis qui ad longitudines latitudinesq; locorum terrestriū accommodari queat: siquidem ad alia opera me rapit fortuna mea fluctuabunda: cuius profecto ludibria propediē explodenda: nisi negetur mihi reditus: excutiā: ac prorsus pessundabo. Si itaq; latitudo cuiuspiam loci nota fuerit: libeatq; inuestigare longitudinē latitudinēq; alterius loci. longitudinē non ab oriente aut occidēte. Sed respectu loci cuius latitudo nota supponit: quem discretionis gratia primū agnominabimus: reliquus enim cuius tam latitudo q̄ longitudo queritur: secundus accipietur. Exploratum prius sit spaciū terrestre inter duo loca comprehensum: quot verbigratia miliaria talis intercapedo cōtineat. Nam per eam quā in circulo magno terrestri accipi soleat. cognoscatur arcus circuli magni: qui per puncta verticalia duorum locorum concluditur. Item situs siue positio secundi loci respectu primi presupponat: qui quidem intelligitur per angulum quem continet: linea itineris cum linea

meridiana primi loci. hunc autem angulum determinat arcus horis; ōtis ab altera notarum a. & c. prout positio secundi loci exposcit numerandus: qui iccirco arcus positionis nuncupat: sicut & arcus cœlestis circuli ad duo pūcta verticalis definēs: arcus itineris rite agnominari potest. Pone itaq; pedem quadrantis ad finem arcus positionis: quo illic firmato: traduc meridianū mobilem ad finem arcus itineris. Tunc enim arcus quidem meridiani mobilis inter æquinoctialē & quadrantem conclusus: latitudinem secundi loci patefaciet. Arcus autē æquinoctialis circuli inter eundē meridianum mobilem: & meridianū fixum dephensus longitudinem exhibebit quæsitam. Quod vt liquidius constet: accipe meridianum primi loci a e c t. in quo punctus verticalis e. sitq; positio secundi loci occidentalis & septentrionalis. In medietate igitur occidentali armille horis; ōtalis: sit arcus a g. positionis: ad cuius finem g. pone pedem quadrantis. Ita vt situs quadrantis arcu e g. representet arcus itineris qui sit e i. Ita vt i. intelligat punctus verticalis secundi loci super quē posito meridiano mobili s h t. arcus quidem h i. latitudinem: h q. autem longitudinē secundi loci depromet. Nam dimidum æquinoctialem v q x. exprimere volumus. Iam satis fecisse venerationi tuæ videor quā paucis: quāuis etiam illis ingenium tuum perspicax non egerit. Veruntamē ne tardiusculus ad iussa tua viderer: ac obseruatiā: Immo verius tuæ erga me beniuolentiæ contēptor: aut neglector dici possem. hoc breue monumentū litteris mandare decreui: & eo libentius quo rē tibi gratā futuram arbitretus sum. Si autem quod haud suspicor cæteros huius organij vsus per te ipsum resperire non confidas: sed ex me sū: noperere cupias: non pigebit ampliori membranæ calamum appellere: Vale.

Finis.

Ioann. Stabius Au. Ioanni Verno Nurenbengeñ, foelicitatem,

Gratus: Arabs: Atlas: Phœnix: Aegyptius: Indus:
 Chalda: usq; sagax: Latii dominator & orbis
 Quid numeris: quid mensura potuere: quid arte
 Dum terræ tractus: & aquas Neptunia regna
 Cum populis mensi: stadiis & passibus vsi.
 Hoc totum in præsens gessisti rite volumen
 Vernere: Aeolios flatus: liquidasq; per vndas
 Quas nauis sequitur stellas: describere doctus.
 Iupiter & Tellus quæ condita foedera seruāt
 Monstrasti facilis. tibi nam cœlestia pandunt
 Hæc segmenta poli. propriis quæ tu vnguibus ipsis
 Clarius agnoscis. Sophiæq; nouemq; sororum
 Cultor: & illarum: numerus quas pallados ornat
 Perge modo foelix: perge & foelicior inde.
 Sidera clara refer (quibus est nil pulchrius omni
 Quod natura loco posuit) flammantibus vltro
 Sese præmonstrant radiis: meliore beati
 Cœlicolum dono: toto nil maius in orbe
 Ducunt: quam ignisflui cognoscere sidera cœli
 Illis inseruire para: vefania vulgi
 Nil te permoueat: tenet ignorantia stulta
 Illud semper: vt est studiis inimica probatis.
 Vnus sit pro mille tibi Gurt; ensis: amore
 Qui placido cunctas sollers complectitur artes
 Cardinei patris hæc bonitas: spes ampla manebit
 Sunt alii proceres cœlesti ab origine nati
 Sunt veræ sophiæ insignes melioribus acti
 Ecce viri studiis: qui teq; tuosq; labores
 Laudibus inmensis tollant: & dicere grates
 Sæpe volent: sic fama tua & sic gloria crescet
 Et si non vano stimulant precordia motu
 Musæ: nec pulsant fallacia sidera mentem
 Immortalis eris: celebri quoq; nomine notus.

Vale.